

12. Административно-уголовный закон «Сикисейрицу» (702–718) // Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Древность и Средние века) / сост. докт. юрид. наук, проф. В.А. Томсинов. – М.: Зерцало, 1999. – 480 с.

13. Лошихін О.М Комуникативна функція у системі функцій сучасної держави / О.М. Лошихін // Публічне право. – 2013. – № 2 (10). – С. 263–268.

14. Костецька Т.А. Становлення інформаційної функції української держави як один із стратегічних напрямів її розвитку (конституційно-правове дослідження) / Т.А. Костецька // Правова держава. – Вип. 22. – С. 237–245.

НІКОЛАСНКО Н. В.,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
головний консультант відділу проблем
розвитку національного законодавства
(Інститут законодавства
Верховної Ради України)

УДК 340.11

ІДЕЇ СОЛДАРИЗМУ В ПОЛІТИКО-ПРАВОВІЙ СПАДЩИНІ В. ВИННИЧЕНКА

Статтю присвячено аналізу еволюції політико-правових поглядів відомого письменника, державного і громадського діяча України першої третини ХХ століття Володимира Кириловича Винниченка. З'ясовано, що створена ним суспільно-політична концепція конкордизму та колектократії співзвучна з положеннями доктрини юридичного солідаризму, є його своєрідною авторською інтерпретацією.

Ключові слова: конкордизм, колектократія, юридичний солідаризм, солідарність, політико-правові погляди, В. Винниченко.

Статья посвящена анализу эволюции политико-правовых взглядов известного писателя, государственного и общественного деятеля Украины первой трети XX столетия Владимира Кирилловича Винниченко. Установлено, что созданная им общественно-политическая концепция конкордизма и коллектократии созвучна с положениями доктрины юридического солидаризма, является его своеобразной авторской интерпретацией.

Ключевые слова: конкордизм, коллектократия, юридический солидаризм, солидарность, политико-правовые взгляды, В. Винниченко.

This article analyzes evolution of the political and legal views of the Ukraine's famous writer, public and state figure of the first third of the twentieth century, Volodymyr Kyrylovych Vynnychenko. The paper argues that the Vynnychenko's socio-political concept of the concordism and the collectocracy is consonant with the provisions of the legal solidarism's doctrine, and is its specific interpretation of the author.

Key words: concordism, collectocracy, legal solidarism, solidarity, political and legal views, V. Vynnychenko.

Вступ. Нині, коли сучасна вітчизняна історико-правова наука здебільшого переглядає традиційні, як правило радянського зразка, погляди на сутність тих чи інших політичних і державно-правових теорій, змінює уявлення про реалії громадсько-політичної діяльності та теоретичних розробок знакових історичних постатей, украй важливим й актуальним видається звернення до наукового спадку визначних вчених і державних діячів періоду становлення української державності з позицій його переосмислення, повернення на шлях наукової об'єктивності та надання неупередженої правової оцінки з урахуванням новітніх підходів, досвіду, знань.

Постановка завдання. Однією з таких легендарних особистостей, що без перебільшення завдали магістрального напрямку розвитку української державності, є постать Володимира Кириловича Винниченка, письменника, художника, політичного й державного діяча початку ХХ століття.

Результати дослідження. Основні етапи життя й діяльності Володимира Кириловича Винниченка в цілому відомі, його біографія входить до всіх вітчизняних підручників з історії політичних і правових учень. Ми знаємо, що він виявився безпосередньо причетним до найважливіших, наймасштабніших процесів і доленосних віх поступу нації в ХХ столітті – Української революції, відродження державності, спроби реалізації ідеї соборництва. Він був винесений на найвищі щаблі суспільного життя: лідера найвпливовішої партії національно-демократичної революції – УСДРП, заступника Голови Центральної Ради, голови першого національного уряду – Генерального Секретаріату, керівника антигетьманського повстання й відродженої в її ході Української Народної Республіки, провідника вищої державної інституції останньої – Директорії.

Саме його рукою в буквальному розумінні слова навічно вкарбовувалися в історію такі віхи відродження українства, як Універсали Центральної Ради, відозви й декларації Директорії, резолюції Трудового Конгресу України [1, с. 5; 2].

Звичайно, багатогранній творчості В. Винниченка присвячена величезна кількість літератури, в тому числі наукової. Його літературна й наукова спадщина стала об'єктом дослідження філософських, філологічних, історичних, політичних, правових наук. Як зазначав український історик, академік НАН України І. Курас, лише історики упродовж останніх десятиліть захистили близько 200 докторських і кандидатських дисертацій про добу Української революції, чи не найяскравішим героєм, найприкметнішим уособленням якої став В. Винниченко [3, с. 9-10].

У політико-правовій літературі окремі аспекти державницької діяльності та політико-правових поглядів В. Винниченка досить ретельно розглядалися такими вітчизняними правниками й політологами, як О. Копиленко, О. Салтовський, С. Благовісний, А. Присяжнюк у межах їх наукових праць, присвячених добі існування й діяльності Центральної Ради та Української Народної Республіки [4; 5; 6; 7].

Водночас історіографічний огляд відповідної наукової літератури свідчить, що політичні й державно-правові погляди В. Винниченка не були предметом детального спеціального дослідження у вітчизняній історико-правовій науці, що, безумовно, ускладнює формування повного й об'єктивного уявлення про його державно-правову спадщину та вклад в юридичну науку.

Недарма у підручниках та інших наукових джерелах здебільшого традиційно висвітлюється еволюція його політико-правових поглядів від соціал-демократизму до націонал-комунізму.

За словами вітчизняного історика В. Кучера, незважаючи на те, що радянська пропаганда розгорнула проти В. Винниченка гучну кампанію, почепивши на нього ярлик «українського буржуазного націоналіста», «ворога народу», а V Всеукраїнський з'їзд Рад у березні 1921 року оголосив його «поза законом», Володимир Кирилович відкидав усі звинувачення на свою адресу, вважаючи себе соціалістом-комуністом [8, с. 95].

Інший дослідник О. Кучерук також констатує, що за політичною орієнтацією Винниченка був соціалістом і тяжив на той час (маються на увазі 20-ті роки ХХ століття – авт.) до комуністичної ідеології, водночас мріячи організувати партію, соціальна програма якої мало чим відрізнялася від більшовицької, однак тісніше пов'язувалася з інтересами української нації [2, с. 7].

І хоча політико-правові погляди В. Винниченка трактувались, як правило, тенденційно, все ж спроби більш широкого їх бачення можна віднайти. Так, українські історики Т. Бевз, С. Кульчицький, В. Солдатенко у своїх наукових розвідках, присвячених аналізу світоглядної еволюції В. Винниченка, зокрема, наголосили, що в нашу епоху погляд на нього надзвичайно мінливий, досі навколо імені вченого не припиняється гостра полеміка, стикаються полярно протилежні, навіть взаємовиключні, оцінки його особистості та політичної діяльності.

Пояснюючи такі розбіжності, В. Солдатенко обмежився лише таким зазначенням: «Володимир Винниченко був одним із тих із когорти найвищих проводирів українства революційної доби, хто мав власне бачення ситуації, перспективи її дальшого розвитку, орієнтирів, до яких слід було спрямувати народний рух» [9, с. 15-16, 18].

Натомість С. Кульчицький надав досить цікавій та обґрунтованій, на нашу думку, аналіз причинно-наслідкових зв'язків еволюції політико-правових поглядів ученого. Спираючись на висновки історика І. Лисяка-Рудницького, праці якого відкривали Європі та світу Україну, дослідник констатує, що дійсно, більшу частину свого життя, від студентської лави до середини 30-х років, Володимир Кирилович виступав як переконаний і войовничий марксист. Водночас автор зауважує: «Його марксизм був своєрідним, надто спрощеним, дещо есхатологічно-утопічним, а не пізнавально-науковим, оскільки в марксизмі його захоплювали такі речі, як протест проти несправедливості капіталістичного ладу, міф пролетарської революції, візія майбутнього ідеального соціалістичного суспільства... Отже, для Винниченка марксизм був тільки засобом, який міг допомогти об'єднаним в організацію робітникам здобути щастя не у потойбічному світі, а за життя» [10, с. 57-58].

Розвиваючи ці думки, С. Кульчицький врешті-решт доходить висновку, що розчаровуватися в комуністичній ідеї В. Винниченка почав ще на початку 30-х років, а повністю відійшов від концепції

націонал-комунізму в середині 30-х років, тобто після винищення Й. Сталіним та П. Постишевим цієї течії в українському політичному житті, хоча ні в публічних виступах, ні у власному щоденнику ніколи не зізнавався в помилковості своїх комуністичних (марксистських) позицій [10, с. 63-64].

Підтвердженням такого розчарування мислителя може слугувати й особистий запис вченого у щоденнику: «Сучасним комуністам здається, що досить змінити соціально-економічну базу людського господарювання – і життя людей почне ставати щасливим. Але в дійсності ох як ще багато доведеться перетерпіти, поки почне творитися дійсно щасливе життя... Може, цілі віки минуть, поки людство вичистить себе від чорнила феодально-буржуазного існування» [11, с. 66].

І хоча, як відмічає С. Кульчицький, Володимир Кирилович до кінця свого життя публічно так і не засудив комуністичної ідеології, він перестав у неї вірити, віднайшовши для себе адекватний заміник [10, с. 64].

Дійсно, звертаючись до творчості В. Винниченка, стає очевидним, що поступово відходячи від ідей соціалізму й комунізму, вченому стають притаманними «глибші філософські роздуми над минулим і сучасним», які вже на початку тридцятих років приводять до радикальної й рішучої переоцінки суспільних, моральних і політичних основ усього сучасного людства [12, с. 245] та створення конкордизму, авторської системи всебічного погодження між людьми, заснованої на принципах колектократії.

Останніми роками у вітчизняній літературі почали з'являтися хоч і поодинокі, проте дуже цікаві, на нашу думку, наукові розвідки І. Лубківського, М. Плешка, О. Шморгуна, в яких автори звертають увагу, що суспільно-політична концепція конкордизму та колектократії Володимира Винниченка – це своєрідно інтерпретовані в українській суспільно-політичній думці ідеї солідаризму. Адже вони містять у собі фактично критику класового суспільства, пропонуючи ідеал національного й соціального устрою, співзвучний з ідеями західного «класичного солідаризму» [13; 14; 15].

У цьому контексті необхідно відмітити, що визнання В. Винниченком хибності соціалістичного шляху розвитку суспільств і держави можна віднайти вже в науково-фантастичному романі «Сонячна машина», де устами одного з героїв сказано так: «Соціалізм – це віра в чорну магію. Проповідують її фанатичні дурні або реалістичні шарлатани, а вірять у неї каліки, невдахи і плебеї... Рівності людей не було, ніде немає й бути ніколи не може. Слабші й дужчі, гірші й кращі, чернь і аристократія. Так було завжди, так є тепер і так буде повік. Мінються тільки форми, але сам закон зостається непорушним і незмінним» [16].

Як бачимо, дійшовши розуміння, що нерівність між людьми вічна, що вона витікає із самої природи речей та не може бути знищена ніякими засобами, В. Винниченко починає шукати дієві засоби, за якими її можна пом'якшити, обмежити або применшити.

Аналізуючи у творі «Заповіт» головні вади панівних на той час ідеологій лібералізму й соціалізму, він писав: «Інстинкт панування» індивідів має обмежуватися, оскільки є руйнівним, він заважає працювати на користь суспільства, народу. Суспільства, збудовані на засадах лібералізму, де інстинкт панування індивідів не обмежується державою, знаходяться в стані постійної боротьби між ними. Соціалізм, навпаки, передбачає державний контроль над індивідами. Але підпорядкування мас диктаторові, проводиреві, панівній групі породжує у мас інстинкт підлеглості, покори, «забиває» здатність до ініціативи, робить маси безвольними – шкодить їм» [15].

Дотримуючись саме таких міркувань, В. Винниченко відчуває необхідність пошуку принципово іншого шляху розвитку суспільства й держави, який водночас поєднуватиме в собі позитивні риси лібералізму й соціалізму та звільниться від їхніх недоліків.

За визначенням І. Лубківського, до цієї ідеї вчений дійшов не в результаті умоглядних міркувань, а внаслідок художнього й філософського осмислення ним бурхливих політичних подій, безпосереднім учасником і небайдужим свідком яких він був. На думку дослідника, В. Винниченко був першим в Україні, хто проголосив ідею соціального, політичного й економічного солідаризму, хоча й не використовував термін «солідаризм», називаючи свою доктрину конкордизмом [15].

Отже, спробуємо в цьому розібратися. Правовий (юридичний) солідаризм – теорія, згідно з якою «рушійною силою» суспільного розвитку є не класова боротьба, а однастайність членів суспільства, відносини солідарності його членів і взаємозалежність усіх соціальних груп, гармонія інтересів праці й капіталу. Це свого роду суспільний ідеал, у центрі якого знаходиться ідея соціальної солідарності, тобто співробітництва у здійсненні влади різних соціальних верств і груп, що беруть участь у політичному житті. Згідно з даною теорією кожен член суспільства повинен усвідомлювати свою соціальну функцію, встановлену правом, перейматися ідеєю необхідності здійснення певних вчинків, що забезпечують солідарність усіх членів суспільства. Право виступає виразником цієї солідарності, інструментом, що охороняє «загальні інтереси» всіх груп.

Закінченого вигляду концепція правового солідаризму набула у працях французького вченого-правника, професора університету в Бордо Л. Дюгі, який характеризував право як специфічні соціальні функції суспільних груп, кожна з яких усвідомлює свій обов'язок щодо забезпечення солідарності.

Натомість В. Винниченко формує своєрідну світоглядну позицію «конкордизму» (від лат. *concordia* – погодження, згода, франц. *concorde* – згода). Людина, згідно з цією позицією, має жити у «згоді» сама із собою, із природою, з іншими людьми, з нацією. Даючи власне визначення, вчений зазначає: «Конкордизмом ми називаємо систему лікування та реорганізації сил сучасного людського організму (чи то індивідуального, чи то колективного), сил як фізичних, так і психічних, систему, базовану на рівновазі та погодженні тих сил».

Усвідомлюючи факт, що лише в суспільстві та лише за більш-менш тісної солідарності людей між собою можливо досягнути більшого добробуту, уникнути більшої кількості страждань і наблизити людей до щастя, В. Винниченко в один із принципів конкордизму вкладає ідею соціальної солідарності людей, формулюючи його наступним чином: «Будь ні над колективом, ні під ним, ні поза ним, а тільки активною відданою клітиною його. І тоді навіть страждання за нього буде тобі за вищу радість» [12, с. 253, 255].

Очевидно, що цей принцип конкордизму відображає основне положення доктрини юридичного солідаризму, розробленого французьким вченим Л. Дюгі, який у центр своєї теорії також ставив поняття «соціальна солідарність», яку характеризував як вищий моральний принцип, вищу універсальну цінність, що визнається всіма членами суспільства. Водночас це факт взаємної залежності, що об'єднує між собою людей відповідно до спільності потреб і розподілу праці. Цей факт усвідомлюється людьми, й ідея солідарності стає вищим базовим фундаментом, на якому й повинна будуватися вся система суспільних людських відносин, і з неї повинні витікати норми права, що регулюють ці відносини [18, с. 64-65; 19, с. 7].

Виходячи з ідеї соціальної солідарності як основоположного принципу існування й розвитку суспільства та будучи переконаним, що людство може врятуватися лише усвідомленням потреби суспільно обов'язкової й організованої праці, В. Винниченко формує та викладає суспільно-політичну концепцію колектократії – колективної власності на землю, фабрики та інші об'єкти й місця праці.

У творі «Заповіт борцям за визволення» Володимир Кирилович наголошував: «...потрібно негайно без зброї почати переводити приватну власність на колективну. Не державну, а колективну... Не націоналізація, а соціалізація-колектократія, себто влада колективу... Організація кооперативів. Колектократія всього національного хазяйства». Усі працюючі на тому чи іншому підприємстві, на його думку, є одночасно співвласниками його, а всі прибутки відповідно до законів і виробничих правил поділяються незалежно між усіма працівниками підприємства. За його глибоким переконанням, упродовження колектократії призведе до значного підвищення продуктивності праці: «Продуктивність праці в колектократії буде настільки більша, наскільки більше є ціле за частини. Робітник знає, що він працює не на хазяїна, приватного чи державного, а на самого себе... що вся його надвартість іде не на розкошування паразитів, а на нього самого та на його родину» [17, с. 88-89].

Обґрунтовуючи принципові відмінності колектократії від інших форм колективного господарювання (кооперації (артілей), комун та колгоспів) на прикладі аграрної галузі, В. Винниченко зазначає: «Колектократичне сільське господарство мало б суттєво різницю з советським колективним господарством, що воно б мало свою власність на все, тоді як колгоспи власності ні на що не мають; власність... у колгоспах належить державі». Відмінність колектократії від кооперації (артілей), на його думку, полягає в тому, що «...в кооперації може бути наймана праця, а в колектократії її не може бути... А між комуною та колектократією та різниця, що в комунах не може бути приватної власності на ті чи інші предмети побуту чи житла, а колектократія це допускає» [17, с. 112-113].

Якісний перехід до такої форми суспільного й державного розвитку В. Винниченко вбачав через прийняття низки законів, які надали би змогу колектократії «витримати іспит, який їй поставить нація, витримати боротьбу з приватними підприємствами, з їхніми вільними конкуренціями, ініціативами». І тоді, за його глибоким переконанням, шлях до змін «...ми колупали б не цвяхом, а таким могутнім кайлом, як синдикати, як велетенська армія працюючих» [17, с. 89-91].

Цікаво, що й Л. Дюгі державний устрій майбутнього малював за дещо подібним зразком. Він писав, що в суспільстві повинні існувати синдикальні групи, сильно інтегровані, об'єднані у федерації на професійній основі, що мають політичне представництво, яке сильно обмежуватиме правлячі сили [19, с. 17].

Подібність думок В. Винниченка та Л. Дюгі простежується й у розумінні сутності, призначення та функцій держави.

На думку Л. Дюгі, призначення сучасного йому державного апарату полягає здебільшого в керуванні суспільними підприємствами. Відповідно до цього нового завдання юридична сутність державної діяльності зазнала радикальних видозмін. Закони стали на кшталт регламентів суспільних підприємств, адміністративні акти – розпорядженням з управління цими підприємствами. Найважливішим і найбільш явним атрибутом державної влади стало вже не її право наказувати, а її обов'язок проводити чисто практичні заходи.

Вчений звертав увагу: «Коли держава піклується про народну освіту, надає допомогу незаможним, завідує транспортом людей і товарів, то немає ніякого сенсу відшукувати в її функціях щось, що

нагадувало б право повелівати, ми його не знайдемо». Цей тезис науковця, за словами О. Гольденвейзера, наклав свій відбиток на всі функції держави, оскільки, на думку Л. Дюгі, лише його теорія у змозі пояснити факт зв'язаності держави ним же створеними законами. Таку зв'язаність неможливо зрозуміти, якщо вважати закон наказом, що виходить із суверенної влади держави, адже ніхто не може віддавати накази самому собі. Однак будь-яке ускладнення зникає, якщо вбачати функцію держави в організації суспільних служб. Л. Дюгі відмічав: «Правителі перестали були повелителями, що проявляють свою суверенну владу над керованими. Вони перестали бути органами держави, що віддають накази, і стали повноважними управителями суспільних справ, а завданням головної маси законів є організація суспільних підприємств та забезпечення їх безперервного функціонування» [20, с. 177-179].

Володимир Кирилович Винниченко також дійшов висновку, що під час запровадженні колектократії надана ним характеристика державності як «комплексу тих інститутів економіки, політики, культури, які діють на території, населеній національним колективом, які зв'язують його в компактну цілість, які забезпечують його розвиток у сучасному і майбутньому», стане реальністю [17, с. 8]. Іншими словами, держава з органу володарювання перетвориться на державу-організатора, державу-функціонера, яка, з одного боку, має право інтервенції в життя суспільства, а з іншого – добровільно накладає на себе обов'язки, яких до цього не мала. Таке перетворення мислитель характеризував наступним чином: «Ні, уряд не мав би тих прав, що тепер має. Він мав би тоді тільки функцію координації планів колектократичних підприємств, функцію контролю, догляду, обсерванції й так і інше. Але не розпорядження й володіння» [12, с. 258-259].

Висновки. Отже, вищевикладене свідчить про те, що суспільно-політична концепція колектократії В. Винниченка є своєрідною авторською інтерпретацією основних принципів і положень юридичного солідаризму, в тому числі й у викладі його основоположника Л. Дюгі. Очевидно, що мислитель намагався створити цілісну, всеохоплюючу систему, засновану на гармонії, рівновазі та погодженості людей і природи, окремого індивіда та суспільства. Він мріяв, що така система стане «третім шляхом» суспільного й державного розвитку та з часом зможе забезпечити поступове згасання як економічних, так і політичних суперечностей, сформувавши реальний національний солідаризм.

Список використаних джерел:

1. Солдатенко В.Ф. Передмова / В.Ф. Солдатенко // Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження) : зб. статей. – К. : ІІІЕНД, 2006. – С. 5–9.
2. Кучерук О. Володимир Винниченко: сторінки державно-політичної діяльності: до 130-ліття з дня народження / О. Кучерук. – К. : ТОВ «Грета», 2010. – 16 с.
3. Курас І.Ф. Володимир Винниченко – політик / І.Ф. Курас // Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження) : зб. статей. – К. : ІІІЕНД, 2006. – С. 9–20.
4. Копиленко О.Л. «Сто днів» Центральної Ради / О.Л. Копиленко. – К. : Україна, 1992. – 204 с.
5. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя) / О.І. Салтовський. – К. : ПАРАПАН, 2002. – 396 с.
6. Присяжнюк А.Й. Конституційне будівництво в Українській Народній Республіці доби Директорії (листопад 1918 – початок 1921 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / А.Й. Присяжнюк ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2002. – 19 с.
7. Благівісний С.Г. Організаційно-правові засади діяльності урядів «першої» та «другої» УНР : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С.Г. Благівісний ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 21 с.
8. Кучер В.І. Відкритий лист В. Винниченка Й. Сталіну і членам Політбюро ВКП(б) / В. Кучер // Історичний журнал. – 2007. – № 3 (33). – С. 86–97.
9. Солдатенко В.Ф. Еволюція суспільно-політичних поглядів В.К. Винниченка в добу української революції / В.Ф. Солдатенко // Український історичний журнал. – 1994. – № 6 (399). – С. 15–26.
10. Кульчицький С.В. Володимир Винниченко: світоглядна еволюція / С.В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2005. – № 4 (463). – С. 47–70.
11. Винниченко В. Щоденники / В. Винниченко // Київська старовина. – 2000. – № 5. – С. 66.
12. Бевз Т. Еволюція світогляду В. Винниченка та створення концепцій «конкордизму» та «колектократії» / Т. Бевз // Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження) : зб. статей. – К. : ІІІЕНД, 2006. – С. 245–267.
13. Плешко М. Ідеологія солідаризму в контексті державотворення України / М. Плешко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3075>.
14. Шморгун О. Інтелектуальні корені українського солідаризму / О. Шморгун // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ar25.org/article/intelektualni-koreni-ukrayinskogo-solidaryzmu.html>.
15. Лубківський І. Солідаризм у працях В.К. Винниченка / І. Лубківський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://igorlll.mylivepage.com/wiki/1113/287>.
16. Винниченко В.К. Сосячна машина / В.К. Винниченко. Твори : в 2 т. – Т. 2: Сосячна машина : роман. – К. : Дніпро, 2000. – 624 с.

17. Винниченко В.К. Заповіт борцям за визволення / В.К. Винниченко. – К. : Вид. т-во «Криниця», 1991. – 128 с.
18. Тимошенко В.І. Держава в теорії солідарності (З історії політичної і правової думки) / В.І. Тимошенко // Держава і право : зб. наук. праць. – Серія: Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – Вип. 26. – С. 62–67.
19. Жилин А.А. Новое направление во французской юриспруденции: учение о государстве и праве проф. Л. Дюги / А.А. Жилин. – К. : Тип. Имп. ун-та св. Владимира АО Н.Т. Корчак-Новицкого, 1910. – 28 с.
20. Гольденвейзер А.Д. В защиту права (статьи и речи) / А.Д. Гольденвейзер. – Нью-Йорк : Изд-во им. Чехова, 1952. – 266 с.

ОСАДЧА Л. М.,
старший викладач
(Національний університет
державної податкової служби України)

УДК 342.8

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ЩОДО РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПІВ ВИБОРЧОГО ПРАВА

У науковій статті автор приділяє увагу теоретичному осмисленню визначення поняття «принципи виборчого права» та дослідженню їхніх найбільш характерних ознак.

Ключові слова: *принципи, принципи права, принципи виборчого права, релятивність, універсальність, стабільність, імперативність, предметна визначеність, загальнообов'язковість.*

В научной статье автор уделяет внимание теоретическому осмыслению определения понятия «принципы избирательного права», а также исследованию их наиболее характерных свойств.

Ключевые слова: *принципы, принципы права, принципы избирательного права, релятивность, универсальность, стабильность, императивность, предметная определенность, общеобязательность.*

In a scientific article, the author focuses on the theoretical understanding of the definition of principles of electoral law, as well as the study of the most characteristic of their properties.

Key words: *principles, principles of law, principles of electoral law, relativity, versatility, stability, imperative, object certainty, universal validity.*

Вступ. Проблеми розбудови громадянського суспільства та демократичної соціальної правової держави передбачають комплексне реформування всіх сфер суспільного життя, насамперед особливу увагу повинно бути приділено реформуванню виборчого законодавства України.

Для того щоб вибори сповна виконували свою функцію та соціальне призначення, стали невід'ємним елементом (атрибутом) демократії, сприяли її розвитку, необхідно провести широкий комплекс заходів. Першочерговим завданням є забезпечення проведення виборів на основі апробованих міжнародних виборчих стандартів, дотримання яких уможливило демократичний характер виборчого процесу.

Постановка завдання. Метою роботи є системне і ґрунтовне теоретичне осмислення дефініції принципів виборчого права на основі деяких існуючих і домінуючих підходів визначення поняття «принципи виборчого права», яке має широке використання як у загальнотеоретичній літературі, так і в наукових працях учених-конституціоналістів.

Результати дослідження. Проблематикою дослідження принципів права, зокрема принципів виборчого права, займалися такі науковці: В. Погорілко, А. Колодій, А. Стрижак, Ю. Ключковський, М. Ставнічук, М. Баймуратов, Б. Кофман, І. Баклицький, С. Князев, С. Погребняк, О. Уварова та інші.

